

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. I. Error vel dolus circa substantialia jure nature invalidat
Matrimonium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

rimonio speciale, cum enim sit contractus, ejusque naturam & condiciones retineat, potest ea parte qua contractus est, ceterorum more saepius iterari. Et citatis Auctoribus aliquibus, qui hoc docent, addit: Iteratur autem, ne forte prior consensus revocatus sit.

Quid igitur si certo constat, non fuisse revocatum? Resp. nullatenus esse iterandum; immo more aliorum contractuum, qui perficiuntur traditione, non posse iterari; sicuti donatio, secuta traditione rei donatae, non potest iterari; non enim potest iterari mihi dari, quod jam meum est. Ergo ex hypothesi, quod Matrimonium per Procuratores certo fuerit validum in ratione contractus, non potest Matrimonium in ratione contractus iterari; quia vir non potest corpus suum

dare mulieri, quod jam est mulieris per priorem contractum; adeoque si prius Matrimonium verè non fuerit Sacramentum, quantumcumque postea iteretur, seu potius videatur iterari contractus, nunquam perficietur vera ratio Sacramenti; quia vera ratio Sacramenti, requirit verum contractum, non in facto esse, sed in fieri, cum Sacramentum Matrimonii sit actio transiens. Vide dicta Sect. 4. Conclus. 6. Itaque illa reiteratio Matrimonii nihil facit ad majorem securitatem, aut ad tollendos scrupulos, nisi dubium aliquod foret de validitate Matrimonii prioris in ratione contractus.

Ita ego sentio, salvo meliori, & transito ad Matrimonium quod contrahitur ex errore vel metu, pro quo instituitur

SECTIO VII.

DE MATRIMONIO INITO EX ERRORE VEL METU.

I. Ad Matrimonium requiritur perfecta deliberatio.

Nemo dubitat, quin ad Matrimonium requiratur deliberatio, quatenus haec dicit perfectam rationis advertentiam atque iudicium; id est, ea libertas seu deliberatio, quae necessaria est ad peccatum mortale; si enim haec requiritur, ut diffusius probavimus Sect. 1. Conclus. 6. ad valorem sponsalium, quae tamen multis de causis dissolvi possunt, & saepius dissolvuntur, quando amplius ad Matrimonium, contractum omnino indissolubilem; quando enim obligatio major est, rante videtur requiri major deliberatio seu libertas.

Cui repugnet error & metus.

Porro huic majori deliberationi seu libertati repugnat error & metus, idèdque de utroque simul hac Sectione tractabimus. Et primum quidem de errore, qui ex natura sua destruit consensum, juxta illud, quod habetur leg. 15. ff. de Jurisdic. *Quidem enim tam contrarium consensui est, quam error?* Sit itaque

CONCLUSIO I.

Error vel dolus circa substantialia jure naturae invalidat Matrimonium.

2. In quo differtur ignorantia ab errore.

Prenotandum Primò: ignorantiam differre ab errore, quòd illa ex sua ratione nullam praeviam cognitionem desideret, sed solà scientiae negatione contenta sit: hic autem iudicium positivum intellectus perversum postulet; & idèd dicitur ignorantia praevae dispositionis: ubi autem non adest error, ignorantia pura negationis.

Sed & haec ipsa mater cunctorum errorum est, ut legitur in Concil. Tolitano. can. 24. qui sic incipit: *Ignorantia mater cunctorum errorum, maxime in Sacramento Divinanda est.* Quia enim ab intellectu ignoratur veritas, hinc perversè iudicat, id est, non pro alio putat, quod propriè est errare, docet. D. Aug. Enchir. c. 17. (& referat dist. 38. c. 11.) ibi: *Quamvis errare, quam possumus curà, cavendum sit, non solum in majoribus, verum etiam in minoribus rebus, nisi rerum ignorantia possit errari; necesse est consequens, ut continuo erret, qui quicquid nescit; sed quisquis se existimat scire, non nescit.* Pro vero quippe approbat falsum; quod erroris proprium Item c. 21. (& referatur ad q. 2. cap. 6.) *In quibus rebus nihil interest de capessendum regnum Dei &c. in his errare est aliud pro alio putare, non arbitrandum est peccatum.*

Ergo secundum D. Aug. error non dicitur nudam absentiam seu negationem scientiae, sed insuper positivum aliquod iudicium intellectus, quo pro vero approbat falsum, aut aliud pro alio putat. Ut si me profuturum habeo, quantum hinc distet Roma, non dico errare, utpote qui nullum distantiae conceptum formavi; si verò existimarem centum leucarum distare, cum distet ducentas vel trecentas, errarem utique, falsum iudicium habens; hoc autem iudicium reddit actum, qui et innotitur, involuntarium, v. g. vorum peregrinationis ad limina Apostolorum; quia voluntas non vult peregrinationem ducentarum aut trecentarum leucarum, sed tantum centum leucarum; quia tantum centum leucarum per intellectum proponuntur, quamvis falsò.

Et ideo tale votum jure naturæ est irritum; quia defuit absolutè consensus in tantam distantiam, quam non solum ignoravit, sed etiam falsò judicavit abesse; ita ut error ille sit proxima causa defectus voluntatis; ignorantia autem, in quantum admixtum habet errorem, sive in quantum est causa istius erroris. Et propterea, ut notat Sanchez lib. 7. disp. 18. n. 1. potius dicitur error impedire Matrimonium, quam ignorantia, quamvis & hæc instar erroris impediat consensum, efficiatque ne actus sit voluntarius.

Ex quo infert Sanchez n. 2. nunquam posse contingere errorem personæ, absque aliqua illius personæ notitia ex visu, aut saltem auditu & famâ. Nam in penitus ignotum, nec consensum, nec affectum dirigere possumus, arg. leg. *Cum ab eo*, 41. ff. de Contrah. empt. ubi in fine scriptum habes: *Mensam argento coopertam mihi ignoranti pro solida vendidisti imprudens*. Nullus est emptio, pecuniaque eo nomine data, condicetur. Et leg. 77. cod. *In lege fundi venditi, lapidicina in eo fundo ubicumque essent, exceptæ erant, & post multum tempus in eo fundo repertæ erant lapidicina; eas quoque venditoris esse Tubero respondit. Labeo referre, quid actum sit. Si non appareat, non videri eas lapidinas esse exceptas: Neminem enim nec vendere, nec excipere, quod non sit; & lapidinas nullas esse, nisi quæ apparent & cadantur. Aliter interpretantibus, totum fundum lapidinarum fore, si forte toto eo sub terra esset lapis. Hoc probo.*

Prænotandum 2. ex Magist. Sentent. 4. dist. 30. in principio, multiplicem esse errorem; alius personæ, alius fortunæ, alius conditionis, alius qualitatis. Error personæ, quando hic putatur esse homo ille, & est alius. Error fortunæ, quando putatur esse dives, qui pauper est, vel è converso. Error conditionis, quando putatur esse liber, qui servus est. Error qualitatis, quando putatur esse bonus, qui malus est. Hæc ille.

Quilibet autem ex his erroribus est duplex, scilicet antecedens actum, id est, qui causam præbet actui faciendo, ita ut eo non existente, actus nequaquam fieret; atque ita efficit ut actus sit involuntarius, non formaliter, quatenus foret contra elicitam inclinationem voluntatis; hoc enim falsum est, ut patet; sed tantum interpretative; quia est contra eam inclinationem voluntatis, quæ adesset si adesset sufficiens cognitio singulorum, in quibus est talis actus.

Alter verò est concomitans actum, qui scilicet non inducit ad volendum, sed ita concomitatur actum, ut eo non existente, nihilominus actus fieret; ad eoque nullo modo est causa istius actus, neque efficit, ut actus sit involuntarius, sicut error antecedens; sed tantum ut non sit voluntarius;

quia nihil volitum aut voluntarium, quod est ignoratum, sive non cognitum; quamvis alioquin voluntas vellet, & foret voluntarium, si cognitio adesset.

Priorem errorem, quando cum alicujus dolo contingit, appellant Jurisperiti l. *Et eleganter*, ff. de Dolo. dolum dantem causam contractui, eò quòd, si is non adesset, non iniretur. Posteriores autem vocant dolum incidentem in contractum, quia eo detecto adhuc contractus celebraretur, atque ideo non est causa.

Si autem à me quæritur, quid sit dolus? Respondeo citius, Dolus latè sumptus est executio solertiæ seu astutiæ dicendo, faciendo, aut omittendo aliquid, quò rectè vel non rectè alius decipiatur in aliquo, idque sive in damnum illius id sit, sive non.

Porro *dolum malum* (l. 1. ff. de Dolo malo) Servius quidem ita definit, *machinationem quamdam, alterius decipiendi causâ, cum aliud simulatur, & aliud agitur. Labeo autem, posse & sine simulatione id agi, ut quis circumveniat: posse & sine dolo malo aliud agi, aliud simulari, sicuti faciunt, qui per ejusmodi dissimulationem deserunt, & timent vel sua vel aliena. Itaque ipse sic definit: dolum malum esse omnem calliditatem, fallaciam, machinationem ad circumveniendum, fallendum, decipiendum alterum adhibitam. Labeonis definitio vera est. Ita Ulpianus lib. 11. ad Edictum. Ubi Gloss. verb. *Omnem calliditatem; Quæ, inquit, sit tacendo, & sic in animo. Et verb. Fallaciam; quæ sit in mentiando, & sic verbo. Et verb. Machinationem; quæ sit arte verborum.* Brevius definiti posset dolus malus; est perversa executio solertiæ, dicendo, faciendo, aut omittendo aliquid, quo alius decipiatur.*

Prænotandum tertio: quòd hoc loco non tractemus de omni errore, supra ex Mag. relato; sed tantum de errore personæ, fortunæ & qualitatis; nam de errore conditionis propter specialem constitutionem juris positivi, agemus in ultima Parte hujus Operis, ubi de impedimentis dirimentibus, sive de his, quæ pugnant cum Matrimonio ex parte inhabilitatis personarum, uti reverà pugnat conditio servitutis, sive servitus, magis tamen ex jure positivo, quam naturali, ut suo loco videbimus. Porro sive persona, quæ contrahit, sit hæc, sive illa; nobilis vel ignobilis; virgo vel corrupta; dives vel pauper; bona vel mala; æquè omnes habiles sunt ad Matrimonium, tam ex jure naturæ, quam positivo; unde error in his vel non pugnat absolutè cum consensu necessario ad Matrimonium, vel pugnat jure naturali.

De illo igitur errore impræsentiarum instituitur sermo, estque Conclusio apud omnes certa, benè intellecta, id est, intellecta

L. 7. ff. de Dolo.

7. Quid sit dolus?

Quid sit dolum malum, ex l. 1. ff. de Dolo malo.

8. De quo errore hic tractetur.

9. Quomodo Concl. intellegendi.

lecta

Quis sit error tantum speculativus, & quis practicus.

lecta non de errore speculativo tantum sed de errore practico. Errorem tantum speculativum voco, quo non dirigitur operatio, seu contractus Matrimonii; practicum autem, quo dirigitur contractus Matrimonii; v. g. contraho cum aliqua Matrimonio, quam puto esse Mariam, cum sit Catharina, sic tamen, ut velim contrahere cum presente, quæcumque illa fuerit: hic est error speculativus tantum, & non practicus; quia eo non dirigitur ille contractus, sed dirigitur cognitione cujuscumque personæ presentis; & idem talis error non causat involuntarium, sed relinquit consensum necessarium ad valorem Matrimonii; quia non solum vellet habere Catharinam, si sciret eam esse, sed etiam de facto vult eam habere; quia ipsa præsens est, & vult accipere in conjugem quæcumque præsentem.

IO. Exemplum erroris practici.

Est alius, qui contrahit Matrimonium cum ea, quam putat esse Mariam, quæcum antea contraxit sponsalia, non est tamen hæc ipsa, sed Catharina, quam prius nunquam vidit, & cum qua, si sciret eam esse, nollet contrahere; aut certe quidquid sit de futuro, de presenti nullatenus vult contrahere, sive in speciali, sive in generali; id est, sive sub persona Catharinæ sive sub persona quæcumque præsentem. Hic est error practicus, quia eo dirigitur talis contractus, scilicet illo iudicio erroneo, quo iudicat ipsam esse Mariam; nam idem contrahit, alioquin non consentiret, aut certe non consentiret.

Exemplum Conclus.

Atque hic est error substantialis, sive circa substantialia, de quo loquitur Conclusio, invalidans iure naturæ Matrimonium, utpote tollens consensum, qui iure naturæ necessarius est ad valorem Matrimonii. Quod sit error substantialis, patet; quia persona est substantia huius contractus, sicuti res, quæ venditur, est substantia venditionis; sicuti ergo error in substantia rei, quæ venditur, est substantialis, & irritat contractum venditionis, ita quoque error personæ, cum qua contrahitur Matrimonium est error substantialis, & irritat contractum Matrimonii.

II. Error persona irritat Matr. iure naturæ, ex 29. q. 1.

Ita expressum habemus 29. q. 1. ibi: *Error persona... conjugii consensum non admittit.* Quod explicatur hoc exemplo: *Si quis promitteret se venditurum mihi aurum, & pro auro offerret aurichalcum, & ita me deciperet, nunquid diceret consensisse in aurichalcum? Nunquam volui emere aurichalcum: nec ali quando in illud consensi, quia consensus non est nisi voluntatis. Sicut ergo hic error materiæ excludit consensum, sic & in conjugio error personæ. Non enim consensit in hunc, sed in eum, quem putabat esse.*

Sicuti ergo hic contractus emptionis est irritus iure naturæ, defectu consensus essentialiter requisiti, quoniam erratur in materia

contractus; pari ratione, non solum iure positivo, sed iure naturali non valet Matrimonium, initum ex errore personæ ex defectu consensus essentialiter requisiti; quoniam erratur in materia contractus, quæ sunt corpora contrahentium. Ut proinde nec Pontifex quidem possit facere, quod valet; quia ut dictum est Sect. 3. Conclus. 7. Consensus in Matrimonio suppletur à solo Deo.

Si dixeris: in aliis Sacramentis error personæ non vitiat; ergo nec in hoc Sacramento. Respondeo Negando Consequentiam. Ratio disparitatis; quia persona in aliis Sacramentis non est materia; sed materia baptismi v. g. est aqua & ablutio, & sic de aliis; in hoc autem Sacramento corpora contrahentium sunt materia circa quam. Et aliunde non parum interest, cum qua persona Matrimonium contrahatur; at vero nihil valet parum interest, quæ persona baptizetur, confirmetur, absolvetur, inaneque ordinetur.

Unde communis intentio baptismi confirmantium &c. est baptizare, confirmare &c. quæcumque personam præsentem, quævis fortè, si minister sciat, aliam esse personam, quàm putat esse, nollet Sacramentum ministrare; quia illa materia baptismi voluntas non sufficienter tollit communitatem intentionem quasi debitam pro reverentia Sacramenti, ne hoc sæpius eripatur periculo nullitatis.

Si tamen aliquis minister ex spectatione nollet baptizare, confirmare &c. illum, quem putat se habere præsentem, alius substituat, certum est Sacramentum non valere defectu consensus, seu communitatis ministri, sed, sicut dixi, hoc communitatem non præsumitur; prout communiter præsumitur in Matrimonio. Unde in Matrimonio error personæ communiter præsumitur esse practicus; in aliis Sacramentis tantum speculativus, quævis oppositum possit contingere.

Sic etiam in contractu venditionis emptionis regulariter non attenditur persona, sed tantum res quæ emitur vel venditur, quia regulariter parum refert, à quo res ematur; sed multum refert, quæ res ematur; unde iustitia commutativa in talis contractu non respicit personam, sed æquivalenter pretii ad rem, quæ emitur; unde ergo contingat error in substantia illius rei, prout in exemplo supra relato, valet venditio, nisi aliud constet de mente contrahentium. Jam autem, ut patet ex dictis, ita se habet persona in contractu Matrimonii, sicuti res se habet in contractu emptionis.

Et tantò amplius requiritur veritas personæ in contractu Matrimonii, quanto magis interest, cum qua persona indubitanter

ter contrahatur, quam quæ res dissolubili- ter ematur. Unde aliqua variatio rei venditæ stat cum valore emptionis, quæ tamen non stat cum valore Matrimonii, ut patet ex dictis Disp. 1. Seç. 7. Concl. 10.

14. Rogas, quid de hac re sentiat Doctor Subtilis? Accipe ejus doctrinam ex 4. dist. 30. q. 1. ubi num. 2. ait: Ad istam questionem dico ex secunda Conclusionem primæ quæ- stionis distinet 26. quod iste contractus (Matrimonii) est donationis liberæ & voluntariæ, sicut dictum est dist. preced. ignorantia autem & maxime illius conditionis, quæ requiritur ad actum voluntatis, causat involuntarium, secundum Philosophum 3. Ethic. & secundum August. 8. de Trinitat. cap. 4. Nihil est amatum vel volutum, nisi prius cognitum.

Ex hoc sequitur breve corollarium; quod error sive apprehensio erronea, quantum ad omnem conditionem, requisitam per se ad contractum, facit contractum nullum esse: sunt autem in genere tres tales conditiones, duæ ex parte personarum. Una, quod hæc persona putetur esse illa; alia, quod persona serva, credatur liberæ: tertia conditio est error sibi correspondens ex parte contractus, puta si credatur aliam personam simili contractu contrahere, cum tamen in rei veritate non contrahat, quia non intendit dare, sicut alia intendit accipere.

Ergo, secundum Scotum, error personæ facit contractum Matrimonii nullum esse; Quia (inquit num. 3) impedit omnem venditionem & traditionem rerum. Puta, si ematur aurum, & venditor vendit aurichalcum, ita hic intelligitur, quod B. det potestatem sui corporis, si alia det, alias nihil fit.

15. Objicit autem sibi ipsi Primò: quod legitur Gen. 29. de Jacob & Lia, in quam non consentit, nisi ex errore, credens eam esse Rachelem; & tamen videtur fuisse Matrimonium, alioquin copula carnalis fuisset fornicaria. Quod si excuset eum per ignorantiam, licet fortè non sufficientem, quia non invincibilem. Contrà; saltem in crastino potuisset eam repellere, tanquam non suam.

Respondet num. 7. Sive Jacob possit excusari à peccato, si cognovit Liam primà nocte, sive non, non est magna vis; quia non fuit confirmatus; sed postquam deprehendit illam esse Liam, consensit novo consensu, propter illa verba Laban: Non est consuetudinis in loco isto, ut minores prius tradantur ad nuptias; & ex tunc fuit uxor ejus. Alias bene concedo, quod potuisset repudiare eam, sicut non suam.

16. Nec obstat: quod postea non de invaliditate Matrimonii, sed de dolo conquestus sit, dicens ad sacerdotem suum: Quid est, quod facere voluisti? Nonne pro Rachel servivi tibi? Quare imposuisti mihi? Gen. 29. v. 25.

Non obstat, inquam; quia non omnia scri-

pta sunt, quæ Jacob dixit vel fecit; & dum conquestus fuit de dolo, conquestus etiam conquestus fuit de invaliditate.

Et hanc expositionem Scoti amplectitur Dicastillo tract. 10. de Matr. disp. 7. num. 56. dicens: Consentunt Doctores, errorem personæ dirimere Matrimonium, ut contigit Jacob Patriarchæ Gen. 29. cui fraude socieri Laban, pro Rachele, quam sibi uxorem desponderat, fuit supposita Lia, cum qua postea, deprehensio dolo vel errore consentit Jacob, & ratione sequentis, non verò prioris consensûs, valuit postea Matrimonium.

Et ante Scotum ita exposuit hunc locum Doctor Seraphicus 4. dist. 30. a. un. q. 1. num. 10. Ad illud, quod objicitur: quod Jacob cognoscens Liam erravit, & tamen Matrimonium fuit; dicendum, quod non ex coitu fuit Matrimonium; sed postmodum Jacob consentit in illam, quam ignoraverat, & rursus servavit pro prima.

Idem sentit Herinx hic disp. 6. num. 36. ubi etiam excusat Jacobum ab omni peccato dicens: Jacob non contraxit cum Lia validdè, nisi postquam detecto errore personæ, ratificavit, compassus Liæ jam defloratæ per ignorantiam, ex parte Jacob invincibilem, quia Liam dolosè substitutam, putavit bonâ fide esse Rachelem, deceptus per hoc, quod sponsæ pudoris gratiâ velatæ solerent introduci ad suos maritos. Hæc ille.

Credat qui volet, ego vix credere possum illam bonam fidem; quàmvis enim velata fuisset introducta, tamen non est verisimile velatam permanuisse, aut mutam, ut sic loquar; sin autem allocuta fuerit Jacobum, facillimè potuit, meo iudicio, eam ex loquelâ agnoscere, cum jam septem annis simul habitassent.

Undè si excusari debeat à peccato, mallem dicere, quod eam probè agnovit, sed quia jam introducta erat, noluisse ipsam ejicere, & sic contristare; sed de præsentem in eam consensisse, & maritali affectu cognovisse, & ipsa similiter uxorio affectu debitum perfolvisse. Nihilominus meritò postea conquestus fuit de dolo; quia saltem per dolum introducta fuit, & nisi fuisset sic introducta, Jacob noluisset in eam consentire.

Et dato, quod eam agnovisset, adhuc putant Aliqui, non fuisse opus novo consensu post copulam, eo quod ante copulam consenserat in quamcumque mulierem sibi præsentem, adedque errorem non fuisse practicum, sed tantum speculativum.

Secundò objicit sibi Scotus exemplum Isaac Gen. 27. ubi ex errore benedixit Jacob, credens esse Esau; & tamen postea dixit: Benedixi ei, eritque benedictus. Ergo à simili in proposito.

Ggg Ref.

17. Ref. Scoti amplectitur Dicastillo.

Et ante Scotum eadem fuit Doct. Seraph.

18. Idem sentit Herinx, excusans Jacob ab omni peccato per ignorantiam invincibilem.

19. Alia excusatio.

20. Objicitur 2. exemplum Isaac Gen. 27.

Resp. Scoti.

Respondet supra: Subditur ibi, quod post egressum Jacob, & ingressum Esau, Isaac stupore uehementi, & ultra quam dici possit admirans, exprobat: Et quis ergo &c. Et tunc subiungit: Benedixi ei, eritque benedictus. Ubi ex textu datur intelligi, quod fuerit raptus in illa admiratione uehementi: & in ea uidit, Jacob esse iuste benedicendum; & ita licet illam benedictionem primo ab homine & humana cautela extoriam deisset; tamen postea in extasi a Spiritu sancto approbatam pronuntiauit tanquam firmam; subiungens; eritque benedictus. Ita Scotus cum aliis communiter.

Alia resp.

Aliqui tamen putant, benedictionem à principio fuisse validam; quia Isaac intendebat benedicere cuiquamque sibi presentem, quamvis putaret falsò eum esse Esau. Unde & hic error non erat practicus, iuxta illos Auctores, sed tantum speculativus, qui non vitiat actus, ut supra diximus.

21.

Tertia ob-

iectio.

Tertia obiectio est: Sacerdos credens baptizare unam personam, si baptizaret aliam, esset baptizata; ergo error ibi non impedit, & pari ratione nec hic.

Solutio sco-

ti.

Respondet num. 8. Quod non est simile de Baptismo, ignoranter collato; quia ibi non est contractus mutuus. Si tamen aliquis ad solutionem huius questionis acciperet rationem ex ratione Sacramenti, quod non posset conferri ab errante; uideatur probabile, quod errans in baptizando circa personam, non baptizaret, sicut nec in Matrimonio. Sed ista ratio non est posita ad solutionem questionis; nec talis error, quod sit A. vel B. dum tamen intendat conferre Sacramentum illi personæ, quæ præsens est, uideatur impedire collationem aliorum Sacramentorum, sicut hic impedit, non quod impediat Sacramentum primo, sed quia impedit contractum donationis faciendum illi, cui non uult donare illud, quod hic datur.

22.

Error perso-

ne in aliis

Sacramentis

ordinariè

non vitiat.

Ubi Scotus non intendit docere, talem errorem nunquam posse impedire collationem aliorum Sacramentorum, sed ordinariè non impedire, quia ordinariè minister intendit conferre Sacramentum illi personæ, quæ præsens est, quamvis, ut supra diximus, oppositum posset contingere. At uerò in Sacramento Matrimonii regulariter non intendunt contrahentes conferre Sacramentum illi personæ, quæ præsens est, sed huic determinatæ personæ, quam ipsi aliquantulum antea noverunt, & iam apprehendunt esse præsentem, quamvis hic & nunc oppositum non sit impossibile.

23.

An hic offi-

ciat error in

proprio no-

mine.

Parum autem vel nihil officit error in proprio nomine, dum tamen constet de corpore, ut docet Gloss. 29. q. 1. verb. Putabat, dicens: Si quis autem errat in proprio nomine, dum tamen certum sit, de quo consentiat; hoc non officit, leg. Si in nomine. Cod. de Testam. Si

in nomine vel pronomine seu agnomine restiterit, nec tamen de quo senserit, inuenitur sit, error huiusmodi nihil officit ueritati; sed autem in appellativo, ff. de Legat. 1. leg. de. 1. quentis tenoris: Si quis in funus uocabulo errauerit, & Cornelianum pro Semproniano nominauerit, debetur Semproniano. Sed si in corpore errauerit, non debetur. Quod si quis in corpore uerbum legare, supellectilem adscripsit, damnum perat supellectilis appellatione uerbum continens, Pomponius scripsit, uerbum non deberi: quæmodum si quis putet auri appellatione elidit, uel aurichalcum conueniri, uel quod est similitudinis appellatione etiam argenti conueniri. Rerum enim uocabula immutabilia sunt, minimum mutabilia.

Sic ergo ad propositum nostrum, si uideatur: Ego Joannes accipio te Catharinam meam; & ipsa respondeat: Ego Catharinam accipio te Joannem in meum, ualeat Matrimonium, tamen si nec ipse Joannes, nec illa Catharina uocetur, sed alio nomine, dominum non erretur in corpore, id est, dummodo sit illæ personæ, quæ antea se mutuo conuenit ex visu, uel alia ratione, & adit uerba conuenus.

Probat ex cap. Tua nos, de Sponsal. ubi ponitur hic casus: Cum quædam mulier quidam aliter inducere nequiuisset, nisi miseretur carnaliter, nisi desponsata, nulla solemnitate adhibita, uel alioquin potest, dixit illi: Te Joannes de pontate accipio Joannes non uocaretur, sed finxit se Joannem, non credens esse conjugium, nec ipse non uocaretur hoc nomine, nec hoc propositum contrahendi, sed copulam carnalem, quædam carnalem. Super hoc casu proponitur questio Innoc. III. Pontif. Utrum prædictos sit Matrimonium celebratum, si mulier consenserit in eandem, & illa assensu & dissentiat, nec aliud quidpiam egerit, quæ perius est expressum, nisi quod cognouerit eandem?

Respondet autem Pontifex; Quod præfatus uir prædictam desponsauerit in propria persona, & sub nomine alicuius, tunc uocari se finxit; & inter eos sit copula subsecuta: uideatur fore pro conjugio sumendum, nisi tu nobis expressè scripsisset, ille nec proposuit, nec consensit illam ducere uxorem: quod qualiter tibi consenserit, non uicimus, quod si res ita se habuerit, uideatur ille eam non proposuisse ducere in uxorem, nec quam consensit in prædictam personam, nec debet ex illo facto conjugium iudicari, cum sit nec substantia conjugalis contractus, nec forma contrahendi conjugium ualeat inueniri: quæ ex altera parte dolus solummodo affuit, & non fuit omnino consensus, sine quo contra matrimonium perficere conjugale.

Ubi, ut vides, Pontifex invaliditatem istius Matrimonii, non attribuit dolo commisso in expressione nominis, sed defectui veri consensus, sine quo consensu verba nihil possunt quoad hunc contractum operari, nisi in foro externo. Si ergo adfuerit verus consensus ex parte illius, qui finxit se vocari Joannem, non videtur dubitandum fuisse de valore illius Matrimonii. Unde dicitur: Non credens esse conjugium, eo quod ipse non vocaretur hoc nomine, nec haberet propositum contrahendi. Quid si ergo habuisset propositum contrahendi? Cense sine, quia equidem non credidisset esse conjugium, solium propter fictionem nominis?

Hæc non est mea doctrina tantum, sed etiam Abbatis in præfatum caput ibi: Secundo nota, quod contrahens in propria persona efficaciter obligatur licet dolose mutaverit sibi nomen. Et est ratio; quia nomina sunt inventa significandam rerum gratiã, Inst. de Legat. §. Si quidem. Sed ex quo constat de corpore, non est curandum de nomine, ut in dicto §. Si quidem in nomine. Hæc ille.

Subscribo verba istius §. Si quidem in nomine, cognomine, pronomine, agnomine, legatarii, testator erraverit, cum de persona constat, nihilominus valet legatum, idemque in hæreditibus servatur & recte Nomina enim significandorum hominum gratiã reperta sunt, qui si alio quolibet modo intelligantur, nihil interest.

Unde non possum approbare, quod lego apud Averiam, quæst. 12. sect. 1. Error personæ planè dirimit Matrimonium. Ita omnes docent. Et habetur expressè cap. 1. 29. q. 1. & cap. Tua nos, de Sponsal. Hoc, inquam, non approbo; quia, ut ostendimus, Pontifex d. cap. Tua nos, non declaravit illud Matrimonium invalidum, propter errorem personæ, quasi consensus mulieris non fuisset legitimus; quia erroneè iudicabat juvenem vocari Joannem; sed propter defectum consensus ipsius juvenis, qui fingebat se vocari Joannem.

Itaque error in solo nomine non vitiat consensum matrimonialem, dummodò constet de corpore, & adit verus internus consensus, signo aliquo externo manifestatus. Si autem non constet de corpore, jam non est solus error in nomine, sed error personæ, qui, ut dictum est, irritat Matrimonium non jure Ecclesiastico, sed jure naturæ.

Sed nunquid Pontifex potest jus illud tollere? Ita videtur sentire Gloss. 29. q. 1. verb. Quod autem, dicens: Hic depingitur prima quæst. an scilicet Matrimonium contrahatur inter eos inter quos intervenit error personæ: hoc est dicere, an error personæ impediat Matrimonium contrahendum, & dirimat jam

contractum. Gratianus allegat pro & contra; distinguendo quatuor errores, fortune, qualitatis, personæ, & conditionis, duo ultimi dirimunt Matrimonium, non ex sua natura, sed ex constitutione Ecclesiæ. Nam similiter & Papa potest constituere, quod error qualitatis impediret, & quod nullus error impediret, & quod esset Matrimonium, ubi est error personæ, sicut & tenet pignus, licet ibi sit error ff. de Pign. act. l. 1.

Sed hæc Glossa non est audienda; arg. leg. 15. ff. de Jurisdic. Si per errorem alius pro alio prætor fuerit aditus: nihil valebit, quod actum est: nec enim ferendus est, qui dicat, consensisse eos in præsidem, cum, ut Julianus scribit, non consentiant, qui errant. Quid enim tam contrarium consensui est, quam error? Et leg. 8. Cod. de Juris & facti ignor. Cum testamentum nullo jure constituitur: ex ejus, qui ab intestato successit, professione solâ, veluti, ex testamento libertos per errorem profitemis, orcini vel proprii liberti, si non ipsius accessit iudicium (cui errantis voluntas nulla sit) effecti non poterunt. Si error contrarius est consensui, & errantis nulla est voluntas; ergo errantis nullum est Matrimonium jure naturæ; quia jure naturæ requiritur ad Matrimonium consensus & voluntas, nec aliter fieri potest, quidquid Pontifex constituat, ut supra adhuc diximus.

Nec obstat l. 1. ff. de Pign. act. supra à Gloss. allegata, quæ sic sonat: Pignus contrahitur non solâ traditione, sed etiam nudâ conventionione, etsi non traditum est. Si igitur contractum sit pignus nudâ conventionione: videamus an, si quis aurum ostenderit, quasi pignori daturus, & æs dederit, obligaverit aurum pignori, & consequens est, ut aurum obligatur, non autem æs, quia in hoc non consenserunt. Si quis tamen, cum æs pignori daret, affirmavit hoc aurum esse, & ita pignori dederit, videndum erit, an æs pignori obligaverit: & nunquid, quia in corpus consensum est, pignori esse videatur, quod magis est. Tenebitur tamen pignoratitiã contrariã actione, qui dedit præter stellationatum quem fecit. Ergo error in materia pignoris constitutionem non impedit.

Ad hoc, inquam, argumentum responderi possit, Primò: Republicam civilem in similibus contractibus posse supplere consensum; in Matrimonio autem nec Republica, nec Pontifex potest supplere consensum, ut alibi ostendimus.

Aliter responderetur: materiam non pertinere ad substantiam pignoris, uti nec ad substantiam stipulationis, de qua scriptum habes, ff. de Verb. oblig. l. 22. Si id, quod aurum putabam, cum æs esset, stipulatus de te fuero, teneberis mihi huius æris nomine, quoniam in corpore consenserimus, sed ex doli mali clausula tecum agam, si sciens me fefelleris.

28.

Probatur, quod non ex l. 15 ff. de Juris.

l. 8. Cod. de Juris & facti ignor.

29.

Obiectio ex l. 1 ff. de Pign. act.

30.

Prima solutio.

31.

Secunda. L. 22. ff. de Verb. obli.

Pontius.

Hoc autem sic explicat Pontius lib. 4. cap. 20. n. 20. quia cum nihil præter promissioni stipulator, sed ex lucrativa causa habiturus sit, quod promittitur, ejus potius interest stipulationem sustineri, quam vitari. Idem etiam in pignore dicendum est. Si enim es pro auro datum sit, saltem in ære pignus consistit, cum melius sit creditori cautionem aliquam habere, quam nullam. At in emptione, cum pretium pro re præstare teneatur emptor, illius interest potius emptionem non consistere, atque ita deficiente ejus consensu emptio non valet, cum in ea utriusque consensus debeat intervenire. Hæc ille.

Ergo similiter, cum in Matrimonio corpus pro corpore præstare debeant conjuges, illorum interest Matrimonium non consistere, atque ita deficiente alterius consensu Matrimonium non valet, cum in ea utriusque consensus debeat intervenire.

32.
An emptio
valeat cum
errore circa
substantiam
rei venditæ?
Arguitur
quod sic, ex
l. 4 ff. de
Contrah.
empt.

Sed contra, dicit aliquis; etiam emptio valet cum errore circa substantiam rei venditæ; arg. l. Quid tamen, 14. ff. de Contrahenda emptione, sequentis tenoris: *Quid tamen dicemus, si in materia & qualitate ambo errarent? Utpotè, si & ego me vendere aurum putarem, & tu emere, cum æs esset? Utpotè coheredes viriolum, quæ aurea dicebatur, pretio exquisito uni heredi vendidissent, eaque inventa esset magna ex parte ænea? Venditionem esse constat, idè quia auri aliquid habuit. Nam si inauratum aliquid sit, licet ego aureum putem, valet venditio; si autem æs pro auro veneat, non valet. Atqui dum inauratum aliquid venditur, quod ego puto aureum, erro in substantia rei venditæ; ergo error circa substantiam non invalidat venditionem.*

33.
Oppositum
probat ex
eadem &
aliis legibus.

Respondeo: nihil clarius esse ex illa lege, quam errorem circa substantiam rei venditæ annullare venditionem. Quid enim aliud significant hæc ultima verba: *Si autem æs pro auro veneat, non valet?*

L. 9. ff. de
Contrah.
empt.

Et ex aliis legibus id ipsum constat. Unam aut alteram subscribo: *In venditionibus & emptionibus consensum debere intercedere palam est. Ceterum si in ipsa emptione dissentiant, sive in quo alio, emptio imperfecta est. Si igitur ego me fundum emere putarem Cornelianum, tu mihi te vendere Sempromianum putasti; quia in corpore dissensimus, emptio nulla est. Idem est si ego me Stichum, tu Pamphilum absentem vendere putasti. Nam cum in corpore dissensimus, apparet nullam esse emptionem. Si in nomine dissensimus, verum de corpore constat, nulla dubitatio est, quin valeat emptio & venditio. Nihil enim facit error nominis, cum de corpore constat. Inde quaeritur, si in corpore non erratur, sed in substantia (id est, secundum Gloss. ibi: *In substantiali qualitate vel materia) error sit, utputè, si acetum pro vino veneat, æs pro auro, vel plumbum pro argento, vel quid aliud argen-**

to simile, an emptio & venditio sit. Marcellus scripsit lib. 6. Digestorum emptionem esse venditionem, quia in corpus consensum est, et in materia sit erratum. Ego in vino quidem consensio, quia eadem prope vis est, si modo vinum acuit. Ceterum si vinum non acuit, sed ab initio acetum fuit, ut embamma, aliud pro alio venisse videtur. In ceteris autem nullam esse venditionem puto, quoties in materia erratur. l. lex. 9. ff. eod.

Et lex. 41. ff. eod. in fine sic ait: *Ademam argento cooperitam mibi ignorantis pro solida vendidisti imprudens, nulla est emptio, peccataque eo nomine data condicetur.*

Sed cur potius, interrogat quispiam, emptio nulla, quam emptio rei inaurata, quam ego putabam auream, de qua supra leg. Quid tamen? Videtur quippe verbum esse error in substantia rei venditæ, vel utraque valida, vel utraque nulla.

Glossa hic verb. *Nulla est emptio*, etiam adhibet distinctiones; sic enim ait: *Inem contra, ut supra eodem l. Quid tamen. Nulla est quoad æs, sed quoad aurum sic, 2. vel distingue, an possit separari: & tunc videtur etiam in auro vel argento: ut ibi, 3. vel distingue, quod prævalet, ut si argentum, valet; si æs, non valet. 4. vel dic, quid sit species fuit actum, ut in solidum esset argentea, & melius: non est emptio quantum ad rem venditæ. Dicitur tamen aliqua favore emptoris accipiatur, ut Instit. eodem §. fi.*

Cujacius lib. 2. Observat. cap. 4. (cella) titio supra. n. 15.) responderet: separata sunt quæ inaurata vel inargentata sunt. Inauratum aurum vel argentum immixtum inauratum est; & idè, qui rem inauratam emittit, non omninò errat in materia, quia inest aliquid auri: his autem, quæ argentea cooperata sunt, argentum infulum rem mixtum non est, & idè, qui mendaciam argento cooperatam pro argentea emittit, omninò errat in materia; mensa enim non ex parte argentea est, sed operimento duntaxat laminæ vestita est. Hæc Cujacius. Quæ Cujacii interpretatio (inquit Pontius) jure muniter placet Doctoribus.

Fatetur tamen Pontius, se nunquam potuisse assequi rationem hujus discriminationis. Quis enim inquit, refert argentum ad heretere, aut æs immixtum esse auro? Nam quantum modum mensa illa argento cooperata, intus esset lignea, vendita est pro argentea, ita etiam viriola illa vendita erat pro auro, cum majori ex parte esset ænea. Quod tamen vel adhaereat, vel miscetur, non tollit, quominus vitium sit in materia, quæ venditur, & ex consequenti emptor errat circa materiam quam emit, existimans in uno casu materiam totam esse auream, & pro aurea venditam, cum majori ex parte esset ænea; & ita

alio casu totam mensam existimans esse argenteam, cum tantum operimentum argenteum esset. Sicut enim ex aere & auro artificiosè confecta erat viriola; ita etiam ex argento & ligno compositum erat quoddam artefactum, unum unitate entis artificialis.

37. Quare mihi olim in prima editione lib. de Imped. visum est, & nunc etiam videtur, veritate carere, quod Ulpianus dicit in prædicta lege: *Quid autem*, eam emptionem valere, quâ venditur res inaurata, existimanti esse auream, aut res quæ magnâ parte est ænea, habet tamen aliquid auri, existimanti totam esse auream, cum ex Aristotelis & Philoiphorum sententia, in hoc casu sit ignorantia ipsius quid. Id quod etiam olim iudicavi Gab. Valquez disp. 30 cap. 4 n. 30.

Nisi forè quis dicat, venditorem sufficienter manifestasse defectum viriolæ, aut rei inauratæ, aut saltem dixisse emptori, non esse rem illam ex omni parte auream; non tamen sufficienter explicasse, quanta esset quantitas auri, aut alterius metalli admixti, & idè venditorem cogi in id, quod interest. Verùm de hac lege dicam iterùm infra c. 2. 1. §. un. & forè legitimam intelligentiam harum duarum legum assignabo. Hucusque Pontius.

38. Rogas, quæ sit illa legitima intelligentia? Idè venditionem illam valere ex Ulpiani sententia, quia reverà vendidit rem, quæ aurea erat, licèt aurum illud valdè mixtum ære & impurum esset, quare dolus fuit circa accidentalia. At in leg. *Cum Labeo*, mensa cooperta argento vendita fuerat, & mensæ artefactum non erat argenteum, operimentum autem argenteum, non mensa, quod auferri posset, manente integrâ formâ mensæ, quam pro argentea vendiderat; in illo autem artefacto ex auro & ære separari æs non poterat, salvo manente artefacto vendito. Et in hoc sensu alicujus considerationis erit, quod æs mixtum cum auro sit, aut argentum tantum adhæreat artefacto mensæ, & ab ea separari possit integrâ manente artificiali mensâ, quæ argentea fuerat vendita. Ex eo enim fiet dolum in una specie non fuisse circa substantialia, sed accidentalia, auri scilicet puritatem: at in alia specie fuit circa materiam, & rem ipsam, scilicet mensam, quæ vendita erat, cum operimento tantum argenteo. Hæc Pontius supra n. 30.

39. Quiddid sit de his legibus civilibus, circa materiam emptionis & venditionis, quarum conciliatio magis pertinet ad Jurisconsultos, quam Theologos, satis ex eis constat, quod verus error circa substantiam seu materiam emptionis, eam omninò irritet, defectu scilicet consensus, qui essentialiter in omnibus hujusmodi contractibus requiritur. Et quamvis republica illum consensum

possit supplere in aliquibus contractibus, & de facto forè suppleat, neutiquam tamen in Matrimonio, ut jam non semel dixi; & idè certum debet esse apud Omnes, quidquid forè leges civiles, immo & Ecclesiasticæ, in contrarium videantur statuere circa aliquos alios contractus, errorem circa substantiam Matrimonii, qualis indubiè est, quando erratur in persona, Matrimonium omninò dirimere, seu invalidare jure naturæ, defectu consensus debiti.

Nec tantum error seu dolus antecedens, quando cognitâ veritate nolissent conjuges contrahere; sed etiam concomitans, quando cognitâ veritate adhuc voluissent contrahere. Quia, inquit Pontius supra n. 2. 1. in fine, Matrimonii contractus & ratione suæ excellentiæ, & quia indissolubilis omninò est, requirit positivum & expressum voluntarium, nec sufficiens est interpretativum.

Idem docet Sanchez lib. 7. disp. 18. n. 6. Sanchez, cum aliis, quos citat, estque opinio satis communis Recentiorum. Quippe ad Matrimonium non sufficit consensus habitualis, & tantum in animi præparatione; sed requiritur consensus actualis in talem personam, qui tollitur per talem errorem, qui licet non efficiat Matrimonium illud involuntarium, facit tamen non voluntarium, ut supra diximus, quod sufficit, ut non valeat.

40. Quod etiam verum putat Sanchez supra n. 7. non solum quando est error seu dolus iustus & qui prudentes falleret; sed etiam si esset fatuus seu crassissimus, quia & hic tollit voluntarium formale & directum in hanc personam, quod tamen propter nimiam difficultatem, & omnimodam indissolubilitatem illius contractus, videtur requiri; quamvis ut aliquid imputetur in culpam sufficiat voluntarium interpretativum; nam ad peccandum satis est, quod quis se exponat periculo agendi contra præceptum; exponit autem se, qui cum tali errore aut ignorantia peccati operatur; ut autem quis validè contrahat, non satis est, quod se exponat periculo contrahendi cum illa persona, sed requiritur voluntas vera contrahendi cum ea; non potest autem subsistere talis voluntas, supposito errore illius personæ, etiam vincibili; nisi forè simul habeat voluntatem contrahendi cum persona, quam coram habet, quæcumque illa sit, quod tamen rarò contingit, aut nunquam. Ita Dicast. disp. 7. n. 56.

Sed contra 1. metus levis non irritat Matrimonium, ut infra dicetur; ergo nec ignorantia levis, sed sicut solus metus cadens in constantem virum irritat Matrimonium, ita etiam solus error cadens in prudentem virum.

Respondet Sanchez lib. 2. disp. 19 n. 2. 1. Solvitur ex disparem esse rationem; metus enim non Sanchez, Ggg 3 au-

Error circa substantiam Matrimonii irritat.

40. Etiam solum concomitans.

Pontius.

Sanchez.

41. An sufficiat error fatuus, ex Sanchez.

Dicastillo.

42. Obijciunt 1.

Solvitur ex disparem esse rationem; metus enim non Sanchez, Ggg 3 au-

aufert consensum, sed minuit libertatem; quare solus is merus spectatur, qui id nomen meretur, qualis solus est, qui in virum constantem cadit. At error quicumque sit, tollit consensum circa rem, in qua erratur.

43.
Infantia.

Si infans: talis dolus non irritat professionem religiosam; arg. cap. *Cum dilectus* 6. de his quæ vi. ibi: *Nec obstante dolo, quo se proponebant fuisse seductos: cum talis dolus non tam ad circumventionem prædictorum Cisterciensium, quam ad fatuitatem eorum debeat retorqueri: super restitutione petita silentium eis auximus sententialiter imponendum.* Ergo nec irritat Matrimonium.

44.
Prima solutio.

Possit primò responderi ex Gloss. verb. *Ad fatuitatem: Quod licet dolus interveniat in huiusmodi spiritualibus, non tamen subvenitur dolum passo, licet dolus det causam contractui.* Simile 20. q. 3. Constituit *Idem in Matrimonio infra de Conversis conjug.* Ex parte. & cap. *Veniens, in fin. & cap. Dudum.* Quod est contra id ff. de Dolo, Et eleganter, in princ. Item habes hic quod dolus non præponderat culpæ, quod est contra id ff. ad l. *Aquil.* Item Mela. in princ. Item nota, quod in spiritualibus non habet locum in integrum restitutio, quia non videntur decepti, qui meliorem vitam elegerunt.

Jam autem qui contrahunt Matrimonium, non eligunt meliorem vitam, ut liquidd manifestum est; ergo licet Professio dolo fatuo emissa non foret invalida, adhuc non bene sequeretur; ergo nec Matrimonium est invalidum, contractum dolo fatuo.

45.
Solvitur secundò.

Quia tamen videtur esse eadem ratio Professionis, & Matrimonii; hinc Respondetur secundò: cap. *Cum dilectus*, loquitur de dolo circa accidentalibus; non est enim verosimile, Canonicos Insularum (de quibus loquitur illud jus) promississe cum juramento observare Regulam Cisterciensium, antequam haberent notitiam substantiæ istius Regulæ. Et idèd Pontifex dicit, illum dolum potius ad fatuitatem eorum debere retorqueri, utpote qui cum optimè novissent substantiam rei promissæ, imprudenter errassent in causa aliqua impulsiva, vel alia circumstantia, planè impertinenti ad actum tam solemnem qualis erat Professio religiosa, juramento firmata. Et idem asserimus de Matrimonio ut patebit ex Conclusionem sequenti, scilicet errorem circa accidentalibus nequiquam illud dirimere. Atque pari passu dicimus, errorem circa substantialibus Professionis, eam omnino invalidare. Quæ porò substantialibus sint, quæ autem accidentalibus tantum, non est hujus loci discutere.

46.
Quando argumentum à contrario sensu non valeat.

Tantum addo: ex dicto cap. *Dilectus*, non bene inferri à contrario sensu; ergo quando foret dolus prudens circa accidentalibus, Professio esset invalida; quia argumentum illud

non habet vim, quando inde resuleret absurdus, & rationi difflonius intellectus, ut hic fieret: nam supponitur consensus directus, ac perfectus in omnia essentialibus, seu substantialibus; & tamen sequeretur, quod multæ Professiones essent irritæ, cum maximo damno & scandalo Religionis; quippe facile contingit, ut etiam prudenter aliqua accidentalibus ignorentur, & aliter judicentur, quam à parte rei sint.

Si rursus objicias; ignorantia crassa, seu error fatuus, æquiparatur scientiæ in parte, adèd ut in materia pœnali & odiosa, quantum jus punit delictum, scienter admissum, hæc ignorantia minimè à pœna eximit.

Esto: idèd non eximit à pœna, quia non eximit à culpa, ad quam sufficit, ut supra diximus, voluntarium indirectum & interpretativum. Præceptum quippe obligat aliquid, consequenter astringit ad diligentiam adhibendam, ad advertendum, & non letur; at cum nullum præceptum sit contrahendi Matrimonium cum hac vel illa persona, non est quod culpæ ascribatur contrahenti ea inadvertentiæ, ac subside/inquit Sanchez lib. 7. disp. 19. n. 20.) censetur indirectè volita. Et dato, quod sit indirectè volita; quia secundum Malin, non requiritur præceptum, ut aliquid sit indirectè volitum, sed tantum ut sit peccatum vel adhuc nihil sequitur contra nos, quia, ut peris diximus, ad contractum, & maxime tam onerosum, sicut est Matrimonium, requiritur voluntarium directum, sive voluntarium in se, & non solum in causa. Ignorantia & crassa ignorantia estò æquivalatur in jure, haud equidem in ordine obligationem contractus, nisi foret ubi præceptum supplere defectum; sed solum in ordine ad culpam & pœnam.

Ex his videtur consecrarium: majus voluntarium requiri ad Matrimonium, quam ad peccandum mortaliter; nec mirum, quod bonum, quale est Matrimonium, consideretur integra causa; malum autem ex singularibus factibus. Nonne metus gravis tollit consentium requisitum ad Matrimonium? Et tamen non tollit consensum necessarium ad peccandum mortaliter, ut patet in his, qui metu mortis adorant idola, qui fornicant, & similia peccata contra legem naturæ perpetrant. Ergo similiter fieri potest, ut error tollat consensum necessarium ad validum Matrimonium, tamen relinquat consentium sufficientem ad peccandum mortaliter. Et talis est error personæ, de quo hæc tenemus.

Talis etiam foret error, quo aliquis crederet, Matrimonium nullatenus obligare ad reddendum debitum, aut certe non obligare indissolubiliter, & idèd Matrimonium

contrahit, falso existimans, quod omni tempore pro beneplacito suo possit à comparte recedere, & aliud Matrimonium inire. Talis enim reverà nescit, quid faciat, & ideo non potest valere id, quod facit. Sin autem solum ignoraret obligationem Matrimonii, & interim vellet facere, quod alii faciunt, indubiè valerit Matrimonium; quia quàmvis erraret speculative, non tamen practice, quia vult rem, ut in se est; ergo implicite illa omnia, quæ ipsi intrinseca sunt, quàmvis fortè ea ignoret. Unde talis vult contrahere sicut tenetur contrahere; & tenetur autem contrahere juxta institutionem illius contractus; ergo censetur velle facere contractum indissolubilem, quàmvis fortassis nihil minus cogitet, quàm de illa indissolubilitate.

At verò non tenetur potius contrahere cum hac persona, quàm cum illa; si ergo determinaverit sibi certam personam, cum qua vult contrahere, nisi illa sit præsens, non valet Matrimonium; quia præsentem nequidem implicite vult esse fortè sit nobilior, ditior, formosior &c. & quàmvis voluisset contrahere cum ea, si scivisset; sin autem nullam sibi determinaverit, sed voluerit contrahere cum quacumque præsentem, valet Matrimonium, juxta antè dicta, tametsi, si scivisset talem esse, non voluisset contrahere.

Quid si ergo determinaverit sibi nobilem, divitem, pulchram, & reverà illa, quæ est præsens, nec est nobilis, nec dives, nec pulchra, nunquid valet Matrimonium, initum cum tali errore? Responso patebit ex Conclus. sequenti, quæ talis est:

CONCLUSIO II.

Error seu dolus circa accidentalia non irritat Matrimonium.

Accidentalibus voco, nobilitatem, divitias, pulchritudinem, & similes qualitates, extrinsecas corpori, quod est materia substantialis hujus contractus. Excipio servitutem, propter specialem constitutionem seu declarationem juris positivi, ut Conclusionem præcedenti insinuavi. Porro hæc Conclusio est communis. Et ratio in promptu est; quia talis error non tollit consensum substantialem, seu voluntarium, requisitum ad substantiam contractus. Sic (inquit Pontius supra cap. 2. r. n. 1.) docent Doctores omnes, ita ut necesse non sit Auctores referre, quàmvis, cum in specialibus casibus loquuntur, valde discedant ab ea communi sententia.

Attamen, ut ego explicem, quid res habeat, neque enim existimo, posse esse descri-

men in re, sed tantum in modo loquendi: advertendum est, accidentalem circumstantiam contractus, duobus modis posse comparari ad voluntatem contrahentis. Primo, ut solum concomitanter se habeat, vel quia nihil de illis cogitavit, neque de oppositis, vel quia ita affectus erat, ut, etiam si cogitaret, nihilominus actum perficeret. Secundo modo, ita ut animus contrahentis feratur in substantiam contractus, & simul in circumstantiam tanquam conditionem, à qua vult pendere contractum. Hucusque Basil. Pontius.

Utique satis congruè ad conciliandas sententias, quæ in modo loquendi discordant. Nam sententia, affirmans, errorem seu deceptionem circa circumstantias illas, non irritare Matrimonium, intelligi debet juxta primum modum. At verò sententia negans, accipienda venit juxta secundum modum.

Et patet sententia affirmans: quia est contractus hic & nunc absolutus & perfectus, nullo modo in sua substantia dependens à conditione, vel circumstantia aliqua extrinseca, vel saltem ex voluntate contrahentium; quia, ut supponitur, contrahentes vel non cogitarunt de illis, aut certè si cogitaverint, taliter erant affecti, ut vellet contrahere, tametsi in illis speculative errarent. Quidni ergo tale Matrimonium valeat, saltem jure naturæ? Neque invenitur aliquid jus positivum irritans generaliter hujusmodi contractum; ergo absolute valet.

Profectò ut dispositio aliqua de rebus suis valida sit, non est necesse, disponentem omnia univèrsim penetrare ac rimari, quæ ipsum à tali dispositione retrahere valeant, sed substantialia tantum; alioquin, ut bene notat Pontius supra n. 3. nullus ferè qui aliquid ab alio acciperet, vel cum alio contraheret, posset esse in conscientia securus, eò quòd justè timere posset, circumstantiam aliquam, vel circa ipsius mores, vel circa aliquid aliud, disponentem latuisse, quam si sciret, animum non haberet disponenti.

Et confirmatur amplius: quia voluntas disponenti & contrahendi in eo casu, in quo quis ignorat prædictas circumstantias; non nititur contrariis, neque illis ducitur tunc, ad eo pacto disponentem. Unde si contraria ad eam dispositionem non concurrerunt, neque fuerunt illius causa: ita neque ignorantia in ejusmodi circumstantiis, etiam si disponentem retraherent à dispositione, reddunt illam involuntariam; est que proinde valida. Quare non est univèrsim vera illa regula; tunc contractum aut dispositionem nullam esse, quando, si aliquis ad aliquam circumstantiam adverteret, quæ eum latuit, non contraheret. Ita Pontius, citans inter alios pro hac doctrina Scot. 4. dist. 15. q. 2. a. 3. Ex-

circumstantia duobus modis comparatur ad voluntatem, ex Pontio.

52. Error circa eam primo modo comparatam, non irritat, Probatur.

53. Confirmatur.

Indissolubilitatem, Pontius.
51. Auctores alii.
52. Pontius.
53. Pontius.

